

ETİMESGUT'UN NÜFUS ÖZELLİKLERİ

Bülent AKSOY*, Ufuk KARAKUŞ**, Abdullah TÜRKER***

* Doç. Dr. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara

** Doç. Dr. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara

*** Dr. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara

Giriş

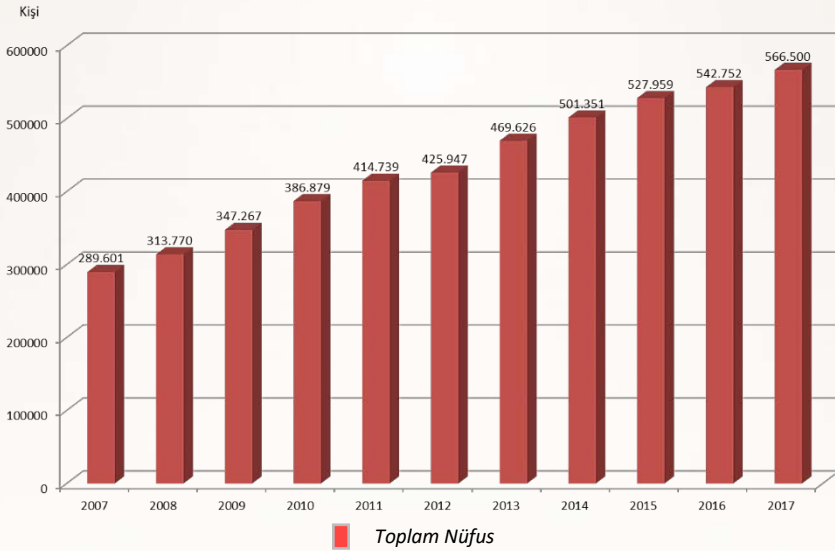
20 Mayıs 1990 gün ve 20523 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 3644 sayılı kanunla ilçe statüsü kazanan Etimesgut, sınırları içerisinde bugüne kadar bulunan tarihi kalıntılardan da anlaşılacağı üzere Kalkolitik Çağ’dan günümüze yaşam alanı olarak tercih edilmiş merkezlerden biri olmuştur. Bugün ilçenin bulunduğu alan Hititler döneminde “Amaksis”, Osmanlı döneminde ise “Akmasus” olarak anılmıştır. Etimesgut isminin esin kaynağı olan Ahi Mesud, Osmanlı döneminde Ankara’da yaşamış olan bir ahi reisidir. Etimesgut ilçesinin tarihi araştırıldığında “Amaksyz”, “Amaksız”, “Amaksis” ve “Akmasus” gibi isimlerin verildiği görülür. Ahi Mesud zâviyesinin bugünkü Bağlıca Mahallesi’nin bulunduğu bölgede kurulu olması zaman zaman bu köye Ahi Mesud isminin verilmesine sebep olmuştur. Mayıs 1928’de Mustafa Kemal Atatürk’ün emriyle “Ahi Mesud Örnek Köyü” olarak kurulmuş, Haziran 1928’de Ahi Mesud Nahiyesi adını almıştır. 1930 yılında “Etimesut” ve Aralık 1937’de “Etimesgut” adını alan nahiye Mayıs 1990’da ilçe statüsü kazanmış ve Ağustos 1990’da Etimesgut Belediyesi kurulmuştur. 2000 yılında yapılmış olan Genel Nüfus Sayımı verilerine göre ilçenin toplam nüfusu 171.293 kişidir. 2000’li yılların başından itibaren hızla gelişen ilçe nüfusu aldığı göçler ve hızlı şehirleşmenin de etkisi ile 2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre 566.500’e ulaşmıştır. Bu çalışmada 2017 ADNKS verileri ışığında Etimesgut ilçesinin nüfus özellikleri incelenmiştir.

Yöntem

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan nüfus sayımları 2007 yılından itibaren ADNKS sistemi üzerinden yapılmaktadır. Her yıl Ocak ayının son haftasında 31 Aralık itibariyle ülkedeki nüfus ve temel istatistiksel göstergelerle ilgili resmi veriler açıklanmaktadır. Araştırmada 31 Aralık 2017 tarihi itibariyle açıklanan demografik veriler kullanılmıştır. Araştırma verilerine TÜİK'in genel ağ sayfası üzerindeki Merkezi Dağıtım Sistemi (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/>) modülü kullanılarak ulaşılmıştır. Elde edilen veriler araştırmacılar tarafından tablo ve grafiklere dönüştürülerek yorumlanmıştır.

Bulgular

Etimesgut ilçesinde ADNKS'nin başladığı 2007'den günümüze nüfus miktarının değişimine bakıldığında toplam nüfus Tablo 1'de görüleceği üzere 289.601'den 566.500'e yükselmiştir. İlçe nüfusu her yıl ortalama 20.000 ile 44.000 kişi arasında değişiklik göstermiştir.

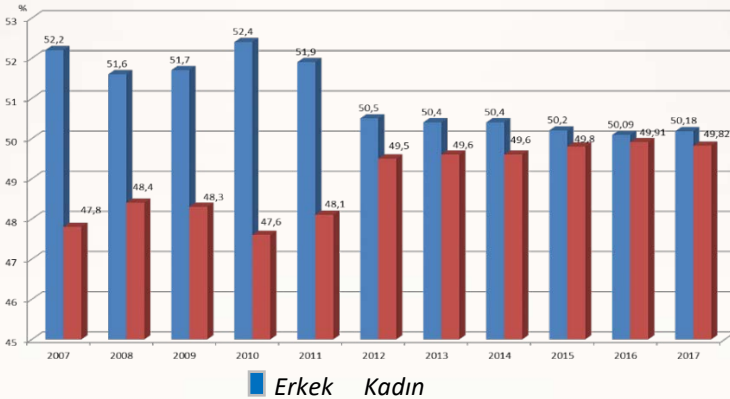
Grafik 1. Etimesgut İlçesinde Toplam Nüfus Miktarının Değişimi (2007-2017)

2007 ile 2017 yılları arasında Etimesgut ilçe nüfusu Grafik 1 'de de görüleceği üzere yaklaşık iki kat artış göstermiştir. 2000 yılı nüfus

miktarının 171.293 olduğu düşünüldüğünde ilçe nüfusu 27 yılda % 243 oranında artmıştır. 2017 nüfus verilerine göre Etimesgut, Ankara'da yaşayan toplam nüfusun (5,4 milyon) %10,4'üne ev sahipliği yapmaktadır.

Etimesgut ilçesinin kurulduğu dönemdeki yüzölçümü 149 km² iken 2014 yılında ilçe sınırlarının genişletilmesinde sonra güncel yüzölçümü 284 km²'ye yükselmiştir. Bu alansal genişlemeye karşın nüfus miktarındaki hızlı artışa bağlı olarak 2000 yılında 1.149 kişi /km² olan aritmetik yoğunluk 2017'de 2001 kişi/km²'ye ulaşmıştır. Aritmetik nüfus yoğunluğunun Türkiye verilerine bakıldığında 2017'de ülke genelinde 105 kişi/km² olduğu ile genelinde İstanbul'un 2.892 kişi ile ilk sırada Tunceli'nin ise 11 kişi ile son sırada olduğu görülmektedir. Ankara genelinde ise 2017 nüfus yoğunluğu 212 kişi/km²'dir. Bu rakamlardan da anlaşılacağı üzere Etimesgut ilçesinde nüfus yoğunluğunun oldukça fazla olduğu görülmektedir.

Dünya ve Türkiye genelinde doğum oranlarında erkek bebek doğumlarının kız bebek doğumlarına göre yaklaşık % 4 daha fazla gerçekleşmesi ve bebek ölüm oranlarındaki azalmalara bağlı olarak çocuk nüfus içerisinde erkek nüfus daha fazla iken 65 + yaş grubunda ise kadınların ortalama yaşam sürelerinin uzun olması nedeniyle bu durum kadınlar lehine değişir. Türkiye 2017 TÜİK verilerine göre toplan nüfusun %50,2'sini erkek, % 49,8'ini ise kadınlar oluşturmaktadır. Grafik 2'de verilen Etimesgut ilçesinde toplam nüfusun cinsiyete göre dağılışına bakıldığında 2017 verilerinin Türkiye geneli ile aynı olduğu görülür.

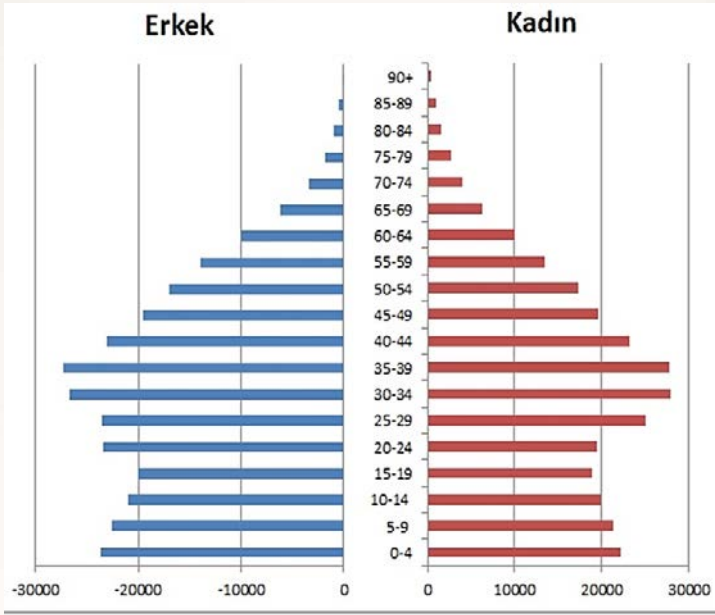

Grafik 2. Etimesgut İlçesinde Kadın-Erkek Nüfus Oranının Değişimi (2007-2017)

Grafik 2'de görüldüğü üzere 2007-2011 arasında Etimesgut ilçesinde kadın-erkek oranında yaklaşık % 4'lük erkekler lehine bir fark

bulunmaktadır. Bu durum üzerinde ilçeye yapılan göçlerin büyük etkisi olmuştur. İlk etapta göçe katılan nüfusun büyük oranda erkek olması göç alan bölgelerde nüfusun cinsiyet dengesini bozmaktadır. Bu durum Etimesgut ilçesinde de yaşanmış ve 2011’den itibaren ülke genelindeki duruma yaklaşmıştır.

1927’den günümüze Türkiye nüfusunun artış hızı % 10 ile % 28 arasında değişik oranlarda gerçekleşmiştir. 2013 yılında % 13,7 olan artış hızı 2017’de 12,4’e gerilemiştir. Bu durum ülke genelindeki doğum oranlarının azalması, evlilik yaşının uzaması ve kadınların iş hayatına daha fazla katılımı gibi sebeplere bağlanmaktadır. Grafik 3’te verilen nüfus piramidine bakıldığında Etimesgut ilçesinde doğumların halen artış eğiliminde olduğu görülmektedir.

Grafik 3. Etimesgut İlçesinin Nüfus Piramidi (2017)

Doğumlardaki erkek bebek fazlalığının bir sonucu olarak piramit tabanında erkek nüfus miktarının fazla olduğu görülmektedir. 2014 yılı doğumlarının cinsiyete göre oransal dağılımına bakıldığında Etimesgut ilçesinde yeni doğanların %52,01’i 2016’da ise % 50,38’inin erkek olduğu görülmektedir. 65 yaş ve üstü grup içerisinde ise ortalama ömrün daha uzun olması nedeniyle kadın nüfus daha fazla durumdadır.

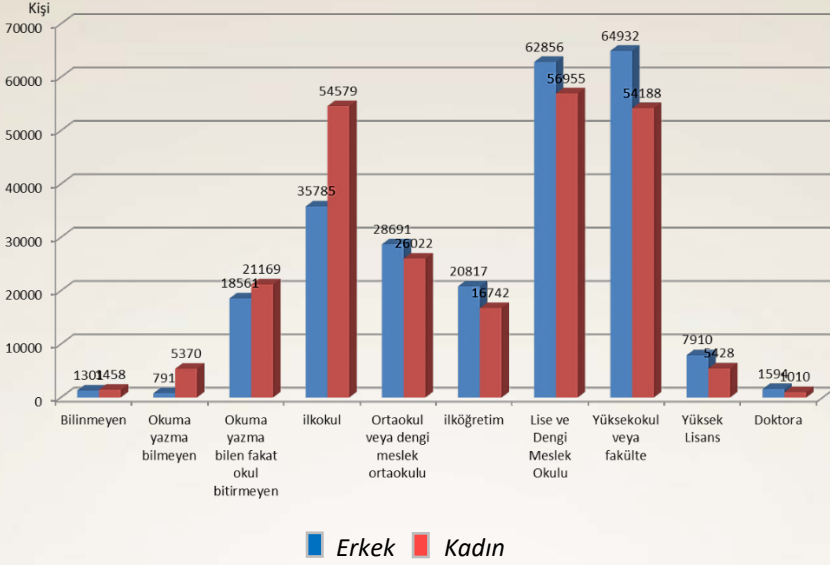
Etimesgut ilçesinin göç aldığı kanıtı olarak Tablo 1’de verilen ilçede yaşayan nüfusun doğum yerine göre durumları gösterilebilir.

2000 Yılı Durumu (Toplam Nüfus 171.293)				2017 Yılı Durumu (Toplam Nüfus 566.500)			
Doğum Yerine Göre En Fazla Olan 5 İl		Doğum Yerine Göre En Az Olan 5 İl		Doğum Yerine Göre En Fazla Olan 5 İl		Doğum Yerine Göre En Az Olan 5 İl	
Ankara	64.237 (%37,5)	Yalova	45	Ankara	237.425 (%41,9)	Hakkâri	190
Yozgat	6.782	Hakkâri	138	Yozgat	25.539	Yalova	196
Erzurum	6.453	Kilis	233	Çorum	18.339	Kilis	430
Çorum	4.933	Bayburt	262	Kırıkkale	15.827	Bilecik	455
Kırıkkale	4.859	Bartın	275	Erzurum	13.598	Burdur	580

Tablo 1. Etimesgut İlçesinde Yaşayan Nüfusun Doğum Yerine Göre Durumu (2000 ve 2017)

Tablo 1’de görüldüğü üzere 2017 verilerine göre ilçede yaşayan nüfusun % 41,7’sini Ankaralı nüfus oluşturmaktadır. Toplam içerisinde yerli nüfus oranının 2000’den günümüze arttığı görülmektedir. Ankara dışından gelen nüfus içerisinde ise 2000’den günümüze en fazla artış oranı Yozgat doğumlularda olmuştur. İlçe nüfusunda her ilde doğmuş kişilerin bulunması ilçenin göç aldığı en önemli kanıtlarından biridir.

Gelişmişlik düzeyi göstergelerinden biri olan okuma-yazma oranı verilerine bakıldığında 2017’de Etimesgut ilçesinde yaşayan 6+ yaş grubundaki insanların % 98’inin okuma-yazma bildiği görülmektedir. İlçedeki 6+ yaş grubunun bitirilen eğitim düzeyine göre dağılım durumu ise grafik 4’te gösterilmiştir.

Grafik 4. Etimesgut İlçesinde 6+ Yaş Nüfusun Bitirilen Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı (2016)

Grafikten de anlaşılacağı üzere Etimesgut'ta 6+ yaş grubunda Lise ve dengi meslek okulu ile Yüksekokul veya fakülte mezunlarının daha fazla olduğu görülmektedir. Okuma yazma bilmeyen ve ilkokul mezunları arasında kadınların açık ara önde olduğu dikkat çekicidir. Lise ve sonrası eğitim düzeylerinde ise erkeklerin oransal olarak daha üstün olduğu görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgular genel olarak ele alındığında şu sonuçlara ulaşılabilir. İlçede yaşayan toplam nüfusun % 50,18'i erkek, % 49,82'si kadın nüfustur. İlçenin toplam nüfusunu 2000 yılından günümüze yaklaşık 3,5 kat artmıştır. İlçede doğum oranları halen artmaktadır. İlçe nüfusunun yaş gruplarına göre dağılımına bakıldığında 0-4 yaş grupta erkek nüfus miktarı daha fazla iken 65 yaş üstü grupta kadın nüfusun erkek nüfusa göre oldukça fazla olduğu görülmüştür. 65 yaş üstü erkek nüfus miktarı 12.884 iken aynı yaş grubundaki kadın nüfus miktarı 16.029'dur. İlçe nüfusunun yaklaşık yarısının doğum yeri Ankara'dır. Ankaralı nüfusu sırasıyla Yozgat, Çorum ve Kırıkkale doğumlu nüfus izlemektedir. Nüfusun eğitim durumuna bakıldığında ise 6 yaş üstü nüfusun % 98,16'sı okuma

yazma bilen nüfustur. İlçede halen 6161 kişi okuma yazma bilmemektedir. Bu veriler ışığında Etimesgut ilçesinin hızlı bir nüfus artışına sahip olduğu görülmektedir. İlçede yaşlı nüfus içerisinde kadın, genç nüfus içerisinde ise erkek nüfus miktarının fazla olduğu görülmüştür.

Bu bulgular ışığında belediyeçilik hizmetleri kapsamında yaşlı nüfusa yönelik sosyal alanların sayısının artırılması ve dinamik nüfus için çalışma sahalarının oluşturulması, hızlı nüfus artışına yaşam ve iş sahası oluşturulması için yapılacak çalışmalarda çevrenin hiçe sayılmaması ve sürdürülebilir bir gelecek kaygısı taşınması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2016). Beşeri Coğrafya İnsan Kültür Mekan, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/>
- <https://www.tarihteetimesgut.org/etimesgut-hakkinda>